

Ker se bo na udeležbi tega zborovanja cenila popolnost organizacije učitelstva v okraju, zato pričakuje polnoštevilne udeležbe tovarišev in tovarišic

Ivo Sabati,
t. č. predsednik.

Kronika.

= V višji šolski svet je izvolil občinski svet ljubljanski na svoji seji dne 14. t. m. kot zastopnika staršev tovariša Jakoba Dimnika, nadučitelja in občinskega svetovalec, za člana in tovariša Antona Likozarja, nadučitelja in občinskega svetovalec, za njegovega namestnika.

= Knjižnico geologa dr. Staheja, ki se je pečal z geološkimi raziskavanji na ozemlju sedanje Jugoslavije, je kupila Narodna vlada za 3000 K. Knjižnico, ki šteje 3812 zvezkov, izroče licealni knjižnici v Ljubljani.

= Prof. dr. Fr. Ilešič, ki so ga med vojno tudi vlačili po ječah, je dobil od regenta Aleksandra brzojavni poziv, naj mu bo spremljevalec na mirovno konferenco v Pariz. Dr. Ilešič se je takoj odzval pozivu. — Vitez Kaltenegger je malo prej, preden je moral pobeigniti z deželnege šolskega sveta, dejal o dr. Ilešiču: »Ilešič je zaradi mene lahko rektor kake jugoslovanske univerze, v Ljubljani pa ne bo več poučeval!« Kdo bi si mislil, da je bilo v Kalteneggerju tudi nekoliko prosoškega duha: dr. Ilešiča čakajo še velike naloge na vseučilišču v Zagrebu ali Beogradu. Kalteneggerju pa je za vse večne čase odzvonilo...

= Delo Italijanov na naši zemlji. V vasi Orehek, občina Slavina na Notranjskem, kjer ni niti enega prebivalca laške narodnosti, so Italijani prepovedali slovenski pouk v šoli in zaukazali, da morajo v šolsko sobo obesiti sliko italijanskega kralja. Šolsko vodstvo dobi tudi italijansko zastavo, ki jo bo moralo razobešati ob različnih slavnostih. — V gorskih vaseh okolo Sv. Lucije ob Soči so Italijani vse šole zaprli. V Dolenji Trebuši so otvorili šolo z italijanskim učnim jezikom. Prepovedali so vsako nošo znakov in zastav v jugoslovanskih barvah, kakor tudi znake zaveznikov.

= Za visokošolce v Zagrebu. Narodna vlada za Bosno in Hercegovino je v razumevanju socialnih razmer in težkega položaja visokošolcev v Zagrebu votirala 400.000 K za dijaške ustanove in podpore ter 200.000 K za »Akademski dom« v Zagrebu.

= Proforski zbor modroslovne fakultete v Zagrebu je na svoji seji dne 14. pret. m. sklenil, da se slušateljem slovenske narodnosti na tej fakulteti dovolijo vse ugodnosti, ki jih je predložila slovenska vseučiliška komisija, dalje da se jim priznajo vsi izpiti in izpitne naloge, ki so jih do sedaj naredili na kakem avstrijskem vseučilišču, ter da se bodo sicer dovoljevale ugodnosti, v kolikor bodo upravičene po dosedanjih naukih poedinca.

= Usoda slovenskih šol v Trstu. Ljubljanski korespondenčni urad javlja iz Trsta: Takoj po zasedbi Trsta po italijanskih četah so se s slovenske strani uvedli vsi potrebni koraki pri tukajšnji gubernijski oblasti, da bi se dosegla zopetna otvoritev slovenskih šol v Trstu, ki so bile do sedaj zaprte na ukaz bivše avstrijske vlade zaradi španske bolezni. Na zahtevo italijanske oblasti so ji bili predloženi v to svrhu vsi sezname o številu, narodni pripadnosti in pristojnosti učnih oseb, o reformi učnega načrta, o številu vpisanih otrok, o knjigah, ki naj bi se rabile za pouk v slovenskih šolah in v srbski šoli itd. Ko so bile 4. decembra 1918 otvorene italijanske občinske šole v tržaški okolici, v kolikor niso do sedaj še zasedene po vojaštvu, in ko je dala razumeti italijanska oblast, da nemških državnih šol ne misli več odpreti, so se s slovenske strani ponovili vsi prejšnji koraki. Zaposlili so italijansko oblast, da dovoli otvoritev slovenskih zasebnih šol, namreč Ciril-Metodovih ljudskih šol pri Sv. Jakobu in na Acquedotto, trgovske šole, srbske ljudske šole, srbsko-pravoslavne cerkvene občine, obrtno-nadaljevalne šole in ženske obrtne šole ter eventualno slovenske realne gimnazije in učiteljska, ki bi se imela ustanoviti namesto odpadlih državnih zavodov. Nešteterkrat so šle slovenske deputacije k guberniju in drugim pristojnim italijanskim civilnim oblastim. Vršile so se ponovno konferenice s kompetentnimi faktorji, ki so se jim podala vsa potrebna in zahtevana pojasnila. Vkljub temu se je vedno zavlačevala rešitev, češ, da tukajšnje oblasti pričakujejo še tozadevne instrukcije iz Rima, da se morajo še informirati, da morajo predložiti stvar vrhovnemu poveljništvu, da morajo pozvedeti v italijanskih krogih

mesta, kako stališče zavzemajo oni napram tem šolam itd. — Po dolgem dvumesečnem zavlačevanju je slednjič gubernijska oblast na zopetno vprašanje odgovorila telefonično, da se problem o otvoritvi slovenskih šol v Trstu nikakor ne da rešiti, da ni mogoče tej prošnji ugoditi, z drugimi besedami, da italijanska oblast ne dovoli, da bi se zopet odprle slovenske šole v Trstu. — Po dvumesečnem obotavljanju in zavlačevanju je slednjič postal jasen kulturni škandal, da svobodoljubna in liberalna Italija vzlic vsem medenim obljubam, vzlic vsem zagotovilom upoštevanja slovanskega življenja in njegovih pravic v okupiranem ozemlju in vkljub veliki agitaciji proti analfabetizmu, pušča v Trstu okoli 6300 slovanskih otrok zgoraj navedenih šol brez pouka. K tem se mora pristeti še okoli 1700 šolskih otrok iz okolice, ki so brez pouka, ker so ljudske šole v Rojanu, Trebach, Gropadi in na Katinari zasedene od italijanskega vojaštva, kakor da bi ne bilo v Trstu in okolici za to dovolj primernih drugih prostorov. Ta pojav je tem žalostnejši in kričnejši, ker zaradi te krute, mednarodnemu pravu nasprotujoče odredbe ne ostanejo samo učenci bivših slovenskih šol brez pouka, nego tudi vsi slovenski učenci, ki so dosedaj zaradi pomanjkanja drugih šol morali obiskovati nemške ljudske in srednje šole, ki so jih tudi na mah zaprle italijanske oblasti. Naglašati je, da je zgoraj navedenega ogromnega števila učencev, ki ostanejo sedaj brez pouka v materinskem jeziku, nad pet šestink v taki dobi, da so po še veljavnem zakonu obvezani, obiskovati šole in da je italijanska oblast dijakom višjih razredov prej obstoječe realne gimnazije in učiteljska, ki so hoteli oditi v Jugoslavijo, da bi tam končali svoje študije, odrekla dovoljenje za odhod z učenjem, da je tukaj dovelj enakih italijanskih zavodov. Očiten je potemtakem namen raznarodovanja in zvišanja števila analfabetov, ki doseže v Italiji itak že sumljive meje. — Če bi se Slovanom Trsta in Primorja ne zgodila prav nobena druga krivica pod italijansko okupacijo, nego ta kruta brezobzirnost in neumljena samovoljnost, da jim ne dovolijo niti najmanjše, že toliko let pod maščbo Avstrije obstoječega pouka v materinskem jeziku v lastnih šolah, vzdrževanih z zasebnimi sredstvi, bi bila že samo ta vnebovpijoča krivica, ne vstevši nešteto drugih, dovolj, da jasno osvetli lažnivost italijanske politike napram Jugoslovani in da razkrije italijanske zavratne namene, popolnoma zatreti slovanski življenje v ozemlju, ki ga je zadela zla usoda, da je prišlo pod italijanski jarem.

= Preosnova šolstva v Srbiji. Iz Beograda poročajo, da pripravlja ministrstvo prosvete temeljito preosnovo srbskega ljudskega in srednjega šolstva. V višjih razredih srednjih šol bo uveden poleg običajnih predmetov pouk angleščine in francosčine.

= Iz nemške Avstrije. Državni urad za šolstvo v Nemški Avstriji je izdal pametno naredbi, ki se tiče odprave dinastičnih naslovov. Naredba pravi, da morajo zavodi, ki nosijo imena po članih bivše cesarske hiše, take naslove odpraviti in se odslej imenovati le po svojem strokovnem smotru.

= Internacionalno vseučilišče v Haagu. V holandskih vseučiliških krogih se resno ukvarjajo z načrtom, da ustanove v Haagu mednarodno vseučilišče. Na njem bodo zastopniki vseh narodov predavali o higieni, o sociologiji in o mednarodnem pravu.

= Boj proti alkoholu v Ameriki. Srbski vojni dopisni urad poroča: General Pershing je pozval ameriška vojaška poveljstva, naj organizirajo boj proti alkoholu tudi v ameriški armadi, kakor ga je uvedlo francosko vrhovno poveljništvo.

Polemika.

Šolska reforma in demokracija.

Prav dobro je »Učit. Tovariš« zavrnil »Slovenčevega« člankarja z ozirom na njegove želje v zadevi šolske reforme.* Škoda le, da niste vprašali »Slovenčevega« člankarja, kaj bi rekel on, ko bi kdo v »Učit. Tov.« razkladal na sličen način svojo modrost z ozirom na duhovski stan. Kakor je odločeno učiteljskim osebam delovati med različnimi sloji naroda, tako je tudi z duhovniki. Ta deluje v mestu, oni v kraju, tretji v vasi, četrti v industrijskem kraju itd., in sicer tako učitelj kot duhovnik. Ali je torej primerna pri nas enotna izobrazba duhovskega stanu, ako ta ni primerna za učiteljstvo? Ali je treba znati duhovniku na Gorenj-

skem isto, kakor na primer v Dalmaciji ali Slavoniji? Ne bi li torej zadostovalo duhovnikom in cerkvi pokrajinsko poveljništvo za bogočastje? Bodoči duhovnik naj bo ljudski propovednik in izobraževalec, naj uči ljudstvo tega, kar bo rabilo poleg zaslužnega nebeskega kraljestva še prej tu v vsakdanjem življenju. Zato moramo priti do tega, da bo duhovnik na kmetih izobražen ne samo v verskih resnicah, ampak tudi v poljedelstvu, da bo mogel obdelovati vobče obširna cerkvena in župnijska posestva racionalno in v zgled svojim faranom, ne pa jih več oddajal v najem, kar se je dogajalo do sedaj v pomanjkanju tozadevnega razumevanja prav čisto. To se bo dalo izvesti seveda šele, ko se preuredi v tem smislu duhovska izobrazba na semeniščih. Duhovnik naj bo sam vzgojen nekako za kmeta, posebno če ima namen služiti duhovskemu zvanju na kmetih, kjer bo njegovo zvanje vzgajati svoje župljane za ljudi, ki ne bodo imeli želje pogospoditi se, ampak živeti na rodni zemlji lepše življenje, nego so ga živeli starši. V tem oziru bo pa gotovo duhovnik kmetiškega ljudstva rabil drugačno izobrazbo, kot duhovnik med ljudmi obrtnikov ali celo med ljudmi mornarskega značaja. Kakšna naj bo izobrazba duhovnika, da bo odgovarjala potrebam ljudstva, ki bo med njim duhovnik služboval, torej ne bo mogoče odločiti centralno, ampak se mora to delo kar mogoče decentralizirati. Tu bo treba specialnih študij in jako gibljivega aparata, da se bo lahko duhovnikovo izvrševanje službe prirojilo po ljudskih potrebah in ne bomo vlekli naprej avstrijskega birokratizma niti v cerkvi niti zunaj nje. Duhovnikova služba bo morala biti drugačna med Slovenci s 11,6 odst. analfabetov, kakor med Hrvati s 61,7 odst. analfabetov ali med Srbi v Srbiji s 43,4 odst. analfabetov. Višja splošna ljudska izobrazba stavi tudi na duhovnika višje zahteve. Duhovniki v Jezikovno mešanih okrajih bodo morali obvladovati tudi oba jezika, ki se stikata v njihovem službenem okolišu. Kar se tiče poznanja literature in jezika sploh, bo slovenski duhovnik tudi malokdaj poznal tako dobro n. pr. hrvatski jezik in slovenstvo, kakor hrvatski duhovnik, in še bolj bo to veljalo obratno. — Ti razlogi bi torej govorili za decentralizacijo. Kako to, da se duhovniki ne potezajo zanj, ampak prav tiho pustijo veljati centralizacijo v vsem, kar ima zvezo z njihovim stanom, čeudi je potrebno centralno ministrstvo za bogočastje z ozirom na tri veroizpovedanja podpreti s tremi oddelki. Gospod člankar »Slovenca«, ne vidiš li v teh stavih izvajani, ki bi jih mogel ta ali oni zagovarjati samo s stališča, ki je duhovskemu diametralno nasprotno? Tvoja izvajanja pa so učiteljskemu stališču in šolskemu interesu ravno tako protivna. Samo tisti bi jih mogel zagovarjati, ki si hoče zagotoviti z decentralizacijo na šolskem polju še nadalje moč in oblast nad učiteljstvom po vzorcu — dr. Opeke!

Z.

Brca.

Pod tem naslovom piše »Slovenec« v letošnji 11. številki dne 15. t. m. doslovno tako: »Narodna vlada SHS je že pred mnogimi tedni sklenila, da se česu primerno preosnuje bivši »deželni šolski svet« in da v to važno korporacijo poleg drugih voli tudi ljudskošolsko učiteljstvo dva člana in dva namestnika. Da bi prišel do veljave glas obeh učiteljskih organizacij: »Zaveze« in »Slomskove zveze«, je določila Narodna vlada, da se izvrši volitev po proporcionalnem volilnem načinu. V javnosti je šlo vse lepo: »Zaveza« je postavila le enega kandidata z namestnikom in »Slomskova zveza« ravnotako. Ker je organizacija slovenskih učiteljev krščanskega svetovnega naziranja bila razširjena doslej le po Kranjskem, je vsak lahko izračunal, da bo »Zaveza«, obsegajoča vse slovenske kraje, dobila precejšnjo večino, vendar pa so, računajoč z momentom, zahtevajočim skupnega delovanja, vobče mislili, da proporcionalna volitev prinese tudi Slomskarjem zastopstvo v višjem šolskem svetu. Nekaterim, po popolni združitvi z »Zavezo« hrepenečim našim članom se gotovo še sanjalo ni, da tovariši okrog »Zaveze« pripravljajo našim kolegično presenečenje! — Zavedajoč se organizirane večine, so postavili namreč tovariši iz nasprotnega tabora neoficijalno še drugega kandidata z namestnikom. — Precej dolgo smo čakali skrutinji. Ko je Narodna vlada, sestavljajoča večino iz članov Slovenske Ljudske Stranke, že pritrdila težko pričakovani regulaciji, pa smo zvedeli, da je dobil oficialni kandidat »Zaveze« 959 glasov, neoficijalni iste organizacije 542 in naš Štrukelj le 461 glasov, ki je torej propadel. Nič ni pomagalo, da smo dali — po

mojem prepričanju najbrže v škodo krščanskim vzgojnim principom — gospodom katehonom »consilium abundi«, brez vpliva na tovariše od »Zaveze«, ki so sprejeli v svoj program celo krščansko etiko — je bilo naše odločno sodelovanje pri regulaciji učiteljskih plač, in moralna podpora v nekaterih stanovskih zadevah, zahtevajočih imenom kolegialnosti zvezo našemu političnemu prepričanju. — Na stari način so kolegi od »Zaveze« srečno izpeljali volilni manever in s svojim tovariškim postopanjem so »Slomskovi zvezi« za enkrat zaprli vrata v — višji šolski svet. — Stvar je nekoliko tragična, vendar ne obupna. Ni še vseh dni konec. Na Slovenskem je še vse v prehodni dobi. Zato pa, zaupajoč na združeno krščansko, slovensko ljudstvo, niti minute ne dvomim, da bodo ob definitivni ureditvi našega šolstva sedeli v najvišji slovenski šolski korporaciji poleg odposlancev naših krščanskih staršev tudi zastopniki — krščanskega učiteljstva. — Nadučitelj France Silvestrov.

Z nadučiteljem Silvestrom, ki je zagrešil ta neokusni in neutemeljeni napad, se ne bomo preekali. Njegova trditev, ki smo jo koncem njegove notice podčrtali, je podla insinucija, nesramno napolnjevanje in gola žalitev našega lojalnega in iskrenega postopanja ob teh volitvah. Če hoče Silvester nastopati kot sodnik, naj se vsaj prej informira. To je najmanj, kar moramo v imenu svoje stanovske časti in svoje stanovske zavednosti od njega zahtevati. In informiral bi se lahko iz obširnega poročila o zadnji seji upravnega odbora Zaveze, ki smo ga v celoti preobčeli v 2. let. števil. svojega lista, ter pri svojih tovariših Slomskarjih, ki smo takoj po dovršenem skrutinju z njimi govorili ter jim pojasnili, kako je prišlo do poraza kandidatov Slomskove Zveze. Vsi ti, ki smo z njimi govorili (tov. Fabinc, Dragan, Pečjak), so verjeli našim odkritim besedam, ne da bi se drznili metati nam v lice sleparstvo, ki njega očitane zveni iz Silvestrovih besed. Nam bi ne bilo treba prav nič slepariti, ker bi tudi v odkritem boju z lahkoto zmagali z obema svojima kandidatom in njiju namestnikoma, kakor se imamo sedaj le slučaju in nespornostimljenju zahvaliti za zmago, čeprav je tov. Černeji javno v listih prekladal svojo kandidacijo v ime solidarnost in discipline in čeprav najmanj 500 naših članov v okupiranem ozemlju ni moglo voliti. Tudi na višjem šolskem svetu smo pojasnili izid, ker so nas tamkaj prosili za pojasnilo. — Ne čutimo potrebe, da bi se branili ali zagovarjali, ker poštenemu dejanju tega ni treba. Zapisali smo te vrstice le z namenom, da pokažemo, kako razdirajoči in zaletavi elementi bi radi zopet rušili učiteljsko solidarnost, kakor so jo rušili v časih političnega divjaštva. »Slovenca« se čudimo, da priobčuje take dopise, ki bi moral vedeti o njih, da jim je vsebina — potvorjena resnica!

Iz Jugoslavije.

— Smrt za domovino. Dne 10. t. m. je umrl v garnizijski bolnici v Ljubljani šestdesetletni Ivan Strukelj, sin tovariša Ivana Struklja, nadučitelja na Viču in predsednika Slomskove Zveze. Mladi Strukelj se je dne 7. t. m. javil brez očitovega dovoljenja v Koroško legijo prostovoljcev. Se isto noč ga je zadel v Podrožici drobek granate. Težko ranjenega so pripeljali v Ljubljano, kjer je neizprosna smrt ugrabila življenje navdušenega mladika. Bodi mu ohranjen časten spomin! Užaloščenemu očetu iskreno sožalje! — Svojemu poročilu dostavlja sobotni »Slovenec«: »Neumevno nam je, da vabijo v legijo 16 letne diake, in to celo brez dovoljenja staršev! Kdo ima na vesti te žrtve!« — Ko smo brali to »Slovenčev« opazko, smo se spomnili tega slučaja: Med vojno je moral v vojaško službo tudi naš ljubljanski tovariš Karel W i d e r, dasi je že prekoračil 45. leto in dasi je prosilo šolsko vodstvo, naj ga oproste vojaške službe, ker ima premalo učiteljev ter mora zaradi tega pouk in vzgoja mladine na tem zavodu trpeti. Od Widra mnogo mlajši učitelji so bili pač oproščeni, W i d e r pa je moral v vojake. Kakor vemo, so Widra potrl napori vojne službe, in bolezen, ki si jo je nakopal v njej, ga je položila v grob v Podgorici v Črni gori. Od žalosti umrla je njegova žena, ostavivši dvoje sirot... Sedaj pa vprašamo nadzornika Lavtizarja, je li nam zna odgovoriti na vprašanje: Kdo ima na vesti te žrtve?!

— Kaj je z zakonom o volilni svobodi? Na Narodni vladi v Ljubljani so rekli, da ostane vsem zakonom veljava,

* Glej 29. števil. našega lista z dne 27. dec. 1918. — Uredn.

dokler ne dobimo novih. Torej sklepamo prav, ako menimo, da velja ta določba tudi za zakon o volilni svobodi. V teoriji! Ali v praksi tudi? Najbrže ne, kakor kaže ta-le slučaj: Vršile so se volitve v višji šolski svet. Volili smo svoja dva zastopnika in njiju namestnika, kakor nam je velevalo prepričanje in kakor se nam je zdelo, da bo bolje za nas in za šolo. Tako so volile tudi učne osebe na II. deški šoli v Ljubljani. A to ni bilo po volji Janku Nepomuku Jegliču, voditelju imenovane šole. Pestil je nelo svojo učiteljico, češ, kako more voliti taka dva »liberalca«, kakor sta Jelenc in Gangl? Dotična učiteljica mu je pravilno odgovorila, da je volila tako, kakor se ji najbolje zdi. In sedaj vprašamo: Kje si je Jeglič vzel pravico, da se tako infamno zadira v volilno pravico svobodne državljanke? In kako Jeglič ve, koga je dotična svobodna državljanica volila? Ali je to volilna svoboda? Ker je Jeglič kršil zakon o volilni svobodi, ga kličemo na odgovor! Obenem odločimo protestuemo proti zlobni kakani, ki bi hotela dotični učitelji kolni kakav dobiti zaradi tega, ker je svobodno izvršila svojo državljansko pravico! Jeglič naj hvali Boga, da ga puščamo na miru! Če nas bo izzival »liberalci« in še dalje šaril po metodi svojega protektorja Šusteršiča, mu solnce raztopi maslo na glavi! To mu garantujemo!

— **Iz šolskega nadzorstva.** Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogočastje, je odstavila Ivana Dreflaka, okrajnega šolskega nadzornika za mesto Maribor in za nadzorstvene okraje Sv. Lenart, Mariborska okolica in Slovenska Bistrica, ter za to okrožje začasno nastavlila Jakoba Jurka, okrajnega pomožnega učitelja v Mariboru.

— **Referent za bogočastje na pristojnem poverjenstvu.** Namesto obolelega profesorja dr. Janeza Zoreta je dodeljen poverjenstvu za uk in bogočastje Narodne vlade SHS v Ljubljani kot referent za bogočastje profesor dr. Lukman.

— **V VIII. plačilni razred** z veljavnostjo od 1. januarja t. l. je pomaknjen prof. Ljuba Michor na državni obrtni šoli v Ljubljani.

— **Z obrtne šole v Ljubljani.** Sedanjí invalidski oddelek na obrtni šoli v Ljubljani se preosnuje v samostojen zavod.

— **Razpuščena nemška šola.** Višji šolski svet v Ljubljani je razpustil nemško šolo v Lipici, ker nima zadostnega števila pristno nemških otrok. V to šolo vsolani otroci se vsolajo na šolo v Rudi, oziroma Gorenjce, ki se poslovenita.

— **Smrt za domovino.** Na korški fronti je padel učiteljski legionar Slavko Pečnik, rodom iz Buč. Časten spomin junaku!

— **Iz Ribnice** na Dolenjskem nam pišejo: Narodno vlado SHS v Ljubljani smo naprosili, naj ustanovi v Ribnici meščansko šolo s kmetijskim značajem, vendar ne po starem zakonu, kar se tiče plačevanja učnega osebja. — Ali bi ne bilo prav, ko bi mislili tudi na pospeševanje naše domače (lesne) obrti?

— **Šusteršičevi ostanki** še vedno kot zastopniki deželne odbora intrigujejo po naših okrajnih šolskih svetih. Ven z njimi!

— **Iz slovenjegraškega okraja** nam pišejo: Na nadzorniškem stolcu v Slovenjem gradu sedi še vedno zagriženi nemški kudar in ponemčevalec šol v okraju, zloglasni nadzornik Schechel. Malo mesecev pred preobratom, ki nam je prinesel Jugoslavijo, so mu njegovi protektorji v Gradcu naklonili nadučiteljsko mesto v Slovenjem gradu, in tako imamo na dveh važnih mestih v okraju moža, čigar delo, gledano s pedagoškega stališča, ni pomejalo nič drugega, kakor neprestano nazaščevanje šolstva, protežiranje nezmožnih in zapostavljanje dobrih, narodnih učiteljev in učiteljic; z narodnega stališča pa neodkrito, zahrbtno pospeševanje šol, ki jih je ustanavljal »Schulverein«. — Če premostimo delo nadzornika Schechla, ne vidimo nič, kar bi se mu lahko štelo v dobro. V narodnostnem oziru — in edino ta je za enkrat odločilen pri aprobaciji šolskih faktorjev v naši Jugoslaviji — ga pozna vse njemu podrejeni učiteljstvo. Ali kolikokrat se je pregrešil proti najprijateljskim zahtevam, ki jih stavimo vsakemu nadzorniku, ne moremo navedati. Zadostuje naj en slučaj, ki osvetljuje poleg njega tudi osebo sicer starega in zaslužnega nadučitelja z eno veliko napako: ne zna in ne hoče se prilagoditi našemu času in njegovemu zmagovalnemu pohodu ter je na večer svojega delovanja dosegel žalostno čast, da ga nihče v šolskem okolišču ne spoštuje in ne upošteva. Vse to vpliva tudi na šolo, ki je faktično ena najslabših v okraju. — Dejavnje se vrši v šaleški dolini. Mlado učiteljico so nastavili na imenovani šoli. Komaj je začela učiteljovati, že je bila ovadena po anonimnem pismu nadzorniku,

ker je občevala s slovenskimi in hrvatskimi častniki. Ubožica je od žalosti nevarno zboleva. Idilično sliko pa nam nudi konferenca o priliki inšpekcije nadzornika Schechla. Iz osebnega sovraštva — ali morda neke vrste nevoščljivosti — je nastopil nadučitelj proti učiteljici silno sirovo in ji grozil, da jo spravi ob službo. Ko se je zagovarjala, jo je imenoval »fresches Mädchen« vpričo zbranega učiteljskega zbora. Nadzornik je ta prizor posebej netaktnosti mirno gledal. Nedomolgo po tem je učiteljica izpustila otroke ob 2. popoldne domov. Nadučitelj, ki je to zapazil, je prikičal v razred, zakaj je izpustila otroke pol ure prezgodaj iz šole. Zagovoru učiteljice, da odgovarja to urniku, ni dal veljave ter je kričaje odšel. Čez nekaj minut se vrne in pravi: »Eh, kaj! Zmotil sem se! Zmoti se vsak lahko!« Te besede so bile edino opravičilo skrajno netaktnega nastopanja. — Poglavlje o občevanju nadučiteljev s podrejenim učiteljstvom je postalo pod starim režimom za učiteljsko eno najsmotnejših. Po večini so bili vzroki osebno sovražstvo, nevoščljivost in kar je že takih lepih čednosti, ki jih je imel učiteljski stan vsekdar preobilo. Posledice so bile nazadovanje šole, padanje ugleda pri ljudstvu in inteligenci. Zato je potrebno temeljito očiščenje posebno pri učiteljstvu, ki vci pa se naj potrkajo na prsi in se poboljšajo. — Če nadaljujemo oris nelegalne občevanja in dela na imenovani šoli v šaleški dolini, ni vzrok kako osebno maščevanje, ampak namen pokazati na enem slučaju nelegalne čednosti našega učiteljstva — čednosti, ki jih bo moralo temeljito izžgati iz srca, če bo hotelo s pridom delovati pri velikem vstajenju našega trojednega naroda. Saj bo baš učiteljstvu pripadla najvažnejša naloga: vzgoja nove generacije. In če ni učitelj velika in plemenita osebnost — Foerster se v svojem delu »Schule und Charakter« slično izraza — je njegovo delo nepopolno in naravnost škodljivo. — In tako nam je razgaliti jako sramoten prizor iz učiteljskega življenja. Pri inšpekcijski konferenci je obdelal nadučitelj napram nadzorniku učiteljico, da čita med uro ročnih del. Kot dokaz pozove učenke pred nadzornika. Ko hoče učiteljica svoje učenke vprašati, zavpije nanjo: »Nicht vorsprechen! Die Kinder werden zuerst sprechen!« — Razvijte se sledeč, jako značilen dialog. Nadučitelj: »Kaj dela učiteljica pri ročnih delih?« Učenka: »Kažejo nam, čitajo ali pišejo.« Nadučitelj: »Kakšno knjigo čita?« Učenka: »Rdečo.« (Rdeče vezan Maierjev »Nazorni nauk«.) Nadučitelj je z odgovori nezadovoljen: »Včeraj ste pa drugače pravile.« Otroke odpusti, vpliva nanje v odsotnosti učiteljice in jih pokliče čez dve uri še enkrat pred nadzornika. Učenke so izrekle, kakor jim je bilo naročeno po nadučitelju. Ta nečuvni šolski škandal, ki ne bje v obraz samo taktičnosti, ampak vsem pedagoškim načelom, je mirno gledal nadzornik, ki bi bil poklican, da nastopi kot posredovalec. — To je samo en slučaj, dobilo pa bi se jih obilo. Nadzornik Schechel ni mož na svojem mestu, istotako ne nadučitelj, ki iz osebnega sovraštva napram rodovini mlade učiteljice žalostno končuje svojo delopolno pot. — Čiščenje mora biti temeljito. Učitelje hočemo imeti narodne kočane naroda, lepe, plemenite in nemalenkoste osebnosti kot ljudi. Brez tega je narodna vzgoja nemogoča.

— **Smrtna kosa.** V Gornji Radgoni je dne 4. januarja t. l. po dolgi in mučni bolezni umrl tamkajšnji vpočenji šolski ravnatelj Simon Erschenjak v 80. letu svoje starosti. Pokojnik je nepretrgoma 50 let služboval na tamkajšnji ljudski šoli ter bil na glasu kot izvrsten učitelj. Vkljub visoki starosti je do zadnjega vestno izvrševal svoje stanovske dolžnosti, dokler ga ni pred dvema letoma zadela kap ter ga priklenila za vedno na posteljo. Smrt mu je bila rešitev iz žalostnih razmer, ki je v njih preživel poslednje dneve. Bodi mu zemljica lahka!

— **Društvo »Akademski dom« v Zagrebu** je daroval vladiki dr. A. B. Jeglič ustanovnine 1000 kron.

Srednješolske vesti.

Natečaj. Na državnih srednjih šolah in učiteljskih v območju Narodne vlade SHS, oddelek za uk in bogočastje v Ljubljani, so izpraznjene sledeče stalne učiteljske službe: 1. Na I. državni gimnaziji v Ljubljani služba stalnega učitelja: a) za zgodovino in zemljepis kot glavni predmet; b) za slovenščino kot glavni, klasično filologijo kot postranski predmet; prednost imajo prosilci, ki dokažejo usposobljenost iz srbohrvatskega jezika; c) dve službi stalnih učiteljev za klasično filologijo kot glavni, slovenščino kot postranski predmet; d) služba stalnega učitelja za nemščino kot glavni predmet,

latinsčino in grščino kot postranska predmeta; e) služba telovadnega učitelja z dohodki X. činovnega razreda. 2. Na državni realni gimnaziji v Ljubljani služba stalnega učitelja: a) za slovenščino kot glavni, klasično filologijo kot postranski predmet; prednost imajo prosilci, ki dokažejo usposobljenost iz srbohrvatskega jezika; b) za francoščino in latinsčino kot glavna predmeta; c) dve službi za prirodoslovje kot glavni predmet, matematiko in fiziko kot postranska predmeta. 3. Na državni gimnaziji v Celju služba stalnega učitelja za klasično filologijo kot glavni, slovenščino kot postranski predmet. 4. Na državni gimnaziji v Mariboru služba stalnega učitelja za slovenščino kot glavni predmet s katerimkoli drugim glavnim predmetom. 5. Na državni gimnaziji v Kranju dve službi stalnih učiteljev za zemljepis in zgodovino. 6. Na državni gimnaziji v Novem mestu služba stalnega učitelja za klasično filologijo kot glavni, slovenščino kot postranski predmet. 7. Na državni realki v Ljubljani: a) služba stalnega učitelja za vrbjani; b) služba stalnega učitelja za zemljepis in zgodovino; prednost imajo prosilci, ki so izprašani iz slovenščine kot postranskega predmeta; c) služba stalnega učitelja za slovenščino in francoščino, ali slovenščino in nemščino ali slovenščino in italijanščino kot glavna predmeta; d) služba stalnega učitelja za italijanščino in nemščino ali italijanščino in slovenščino kot glavna predmeta; e) služba stalnega učitelja za matematiko in fiziko kot glavna predmeta; f) služba stalnega učitelja za matematiko in opisno geometrijo; g) služba stalnega učitelja za prirodopis kot glavni predmet, matematiko in fiziko kot postranska predmeta; h) služba stalnega učitelja za semijo kot glavni, prirodopis in fiziko ali matematiko in fiziko kot postranska predmeta. 8. Na državnem učiteljsku v Ljubljani: a) služba stalnega glavnega učitelja za slovenščino in nemščino kot glavna predmeta; prednost imajo prosilci, ki so usposobljeni iz srbohrvatske; b) služba stalnega glavnega učitelja za zgodovino in zemljepis; prednost imajo prosilci, ki so izprašani iz pedagogike; c) služba vadniškega učitelja; prednost imajo prosilci z izpitom za meščanske šole. Vsi prosilci morajo biti izprašani iz slovenščine kot učnega jezika. Prošnje, opremljene s predpisanimi prilogi, naj vložijo prosilci predpisanim potom pri Višjem šolskem svetu v Ljubljani najkasneje do 31. januarja 1919. Na kasnejše prošnje se ne bo oziralo. Vsi stalni učitelji, ki so nameščeni v smislu § 62. službene pragmatike za državno učiteljstvo bivše Avstrije z dne 28. julija 1917, se pozivljajo, da prosijo za razpisane službe, da se jim konečno določi službeno mesto.

Prijave dijakov k prostovoljni legiji in ugodnosti pri izpiti. Višji šolski svet določa, da naj ravnateljstvo vsake srednje šole v območju Narodne vlade SHS zahteva od vsakega legionarja, ki ga ne veže vojaška dolžnost, pismeno privoljenje staršev za vstop v prostovoljno legijo. Zaeno odreja, da se dovolijo onim dijakom, ki so vstopili v prostovoljno legijo v obrambo Korotana, one ugodnosti pri letnih in zrelostnih izpiti, kakor so se dovoljevale vojakom-dijakom za svetovne vojne. Te ugodnosti pa se dovoljujejo le pod tem pogojem, če bi dijaki opravičali omenjeno vojaško službo toliko časa, da bi bil zaradi tega ogrožen reden napredek v tekočem šolskem letu. V tem slučaju se jim po njihovi vrnitvi iz vojaške službe dovolijo omenjene ugodnosti pri letnih in zrelostnih izpiti, toda ne pred koncem šolskega leta 1918/1919.

Osebnost. Odstavljen je ravnatelj nemške gimnazije v Ljubljani, dr. Tretter. Ravnateljske posle je prevzel prof. dr. Josip Jerše.

Italijani proti francoščini. Iz Splita poročajo: Italijanske okupacijske oblasti so prepovedale na dalmatinskih srednjih šolah pouk francoščine, ki ga je uvedla dalmatinska Narodna vlada namesto nemščine. Italijani so odredili, da morajo namesto francoščine poučevati laščino.

Književnost in umetnost.

Delo. Tovariš Dragotin Humek, strokovni učitelj v Krškem, je nabral »Zvončku« 76 novih naročnikov samo v svojem službenem kraju in obenem tudi poslal naročnino. Posnemajte ga!

Iz slovenskega književnega sveta. Iz uredništva »Slovenca« je izstopil dr. Izider Cankar, doslej glavni urednik imenovanega lista. — Uredništvo književne revije »Dom in Svet« je prevzel prof. dr. J. Debevec. — V Katoliški (sedaj Jugoslovski) tiskarni začne izhajati »Slovenka«, ki jo je svoj čas izdajala tiskarna »Edinosti« v Trstu. — V Ljub-

ljani začne izhajati ženski list »Slovenska žena«. — Sokolskemu naraščaju bo namenjen »Sokolček«, ki ga začne v najkrajšem času izdajati Slovenska Sokolska Zveza. — V tisku je prva številka novega rodovinskega lista »Svoboda«, ki ga ureja pesnik Fran Albrecht.

Priroda. Popularni časopis hrv. prirodoslovnog društva u Zagrebu. — Urednik dr. F. T. Č. n. God. VIII. — 1918. — V istini popularno pisani list »Priroda« zaključuje s svojo 10. številko osmi letnik svojega življenja. Spominjamo se onih časov, ko smo — hoteč se nadrobneje poučiti o raznih prirodnih prikaznih — prav strastno segali po znanem »Kosmosu« in vseh onih publikacijah, ki jih izdaja enako imenovano društvo, a sedaj, odkar izdaja »Hrvatsko prirodoslovno društvo u Zagrebu« ta svoj list, lahko pogrešamo imenovani nemški list. In kako tudi ne! Letnik osmi ima tako raznovrstno in zanimivo vsebino, da je pač težko določiti, kateremu članku bi dali prednost. Prvač pač članek »Iz života mrova« znanega strokovnjaka Langhofferja Avgusta in pa članek Gorjanovića Dragutina »Hrvatska za diluvija« in pa »Pračlovek iz Krapine« z mnogimi slikami. Tudi lep in jako poučen je dalje spis »Biokemija čovjeka« od Bubenovića Frana. — Izmed Slovencev je obelodanil v tem letniku edinolet Seliškar Albin životopis našega nepozabnega prirodoslovca Frana Erjavca. — Vsaka številka »Prirode« prijavlja razne zanimivosti iz te stroke pod naslovom »Paberci«, in vedno poučni so tudi »Razgovori«, kjer uredništvo prav obširno odgovarja na došla vprašanja naročnikov. »Hrvatsko prirodoslovno društvo u Zagrebu« ima v svojih pravih določilo, da izdaja razne popularno pisane knjige prirodopisne in prirodoslovne vsebine, ki v vsakem oziru prav dobro nadomeščajo slične nemško pisane izdaje. Omenjamo le: C. Flammarion »Pripovijest o repatici«, E. S. Thomson »Arno«, M. Maeterlinck »Život pčela«, K. Ewald »Dvonožac« itd.

Sklepno še to-le: Letošnja zadnja (10.) številka »Prirode« objavlja na zadnji strani ta-le oklic: »Prijeteli naši! — U slobodnoj Jugoslaviji treba da svojki uznastojimo, kako bi naša »Priroda« poplavila vse krajeve Slovenaca, Hrvata i Srba. Skršeni su okovi ropstva, što su nas vijekovima sapinjali, a s uništenjem tih okova oslobodili smo se i onih mračnih elemenata, koji su sve svoje sile upirali, da ometu naš rad oko kulturnoga pridonjanja našega naroda. U borbi za prosvjeto našega naroda pobjedimo, a na Tebi je, oslobođeni narode, da prioneš uz naš rad, da nas podpreš, potpomogneš. Napred za našu »Prirodu«, u kolo našega društva! Na rad! Na agitaciju za valjanu stvar!« —

Ako se še prav spominjamo, nameravajo tudi slovenski prirodoslovci izdajati enak list »Priroda« pod uredništvom našega znanega strokovnjaka dr. P. Grošlja. Ali bi ne bilo umestno, če se sedaj, ko imamo skupno državo Jugoslavijo, združita misel v »Hrvatskem prirodoslovnem društvu« in v »Prirodi«, da bi list imel tudi svojega slovenskega urednika za slovensko pisane članke? **Iv. Šega.**

ZA REZERVNI SKLAD ZAVEZE.

Prostovoljni organizacijski davek.

(Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.)

V. izkaz.

Po 30 K: Turk Josip — Dol. Logatec. Po 20 K: Skala Anton — Ljubljana. Po 10 K: Barle Konrad, Ljubica Vardjanova, Marica Zakrajškova — Metlika; Rus Vilbald — Kranj; Dimnik Ivan — Trst; Nike Fleretova in Flere Pavel — Letuš. Po 5 K: Pečenko Danilo — Podlipa pri Vrhniki. — Današnji izkaz 125 K. Prej izkazanih 525 K. Skupaj 650 K. (Prejetih 80 K iz št. Jerneja izkazemo prihodnjic.) **Ivan Petrič,** Ljubljana-Sp. Šiška.

Zadnje vesti.

PRVA SEJA VIŠJEGA ŠOLSKEGA SVETA.

se je začela danes zjutraj ob devetih v knjižnični dvorani vladne palače:

Pred prehodom na dnevni red je postal član tihovih L. Jelenc nastopno interpelacijo, oziroma izjavo:

Podpisani zastopniki učiteljstva ponavljajo na današnji seji višjega šolskega sveta želje, da zahtevni in vprašanja, ki jih je sprejel upravni odbor Zaveze jugoslovanskega učiteljstva dne 27. grudnia preletita ter jih po svojem odposlanstvu in v prisotnosti zastopnika Slomskove Zveze izročil naslednjega dne g. poverjeniku za uk in bogočastje, in ki jih je na svojem ob-